

Результаты оценивания качества воды посредством традиционной и вероятно модифицированной методикам свидетельствуют, что вероятностный подход более эффективно обеспечивает достоверные оценки качества поверхностных вод, что является крайне необходимым при разработке мероприятий для улучшения состояния водных объектов.

Литература

1. Методика екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями // Романенко В.Д., Жукинський В.М., Оксіюк О.П. та ін. – К.: СИМВОЛ-Т, 1998. – 28 с.

ГЕНЕТИЧНІ СКЛАДОВІ ВОДНОГО ТА ІОННОГО СТОКУ В БАСЕЙНІ ПІВДЕННОГО БУГУ

Колодеєв Є.І., Гриб О.М., Яров Я.С.

Одеський державний екологічний університет, м. Одеса

У внутрішньорічному розподілі стоку розчинених речовин у загальному річковому стоці характерною є підвищена їхня кількість у періоди, що належать до весняного – 20-30% в окремі місяці, а у виняткових випадках – до 60%. Літньо-осінній період характеризується місячними величинами від 0,5% до 7,5%, а зимові місяці відрізняються від теплого періоду в основному нижньою межею – 2,5-8,1%.

У генетичних складових стоку розчинених речовин помітна кореляція відзначається між рядами загального стоку розчинених речовин і стоком розчинених речовин у поверхневому стоці ($r = 0,96$). Це цілком пояснено помірною варіацією підземної складової стоку розчинених речовин і високою динамічністю поверхневої складової, близької за своєю динамікою до часової мінливості загального річкового стоку. Якщо підземна складова змінюється по місяцях від 3% до 20%, то поверхнева – від 0% до 40%, а по окремих постах у роки з яскраво вираженим водопіллям – до 90% [1].

Що стосується частки витрати розчинних речовин у генетичних складових річкового стоку, то тут у першу чергу слід зазначити крайню ситуацію, за якої поверхневий стік відсутній – підземна складова стоку розчинених речовин у загальному річковому стоці представлена на 100%. У більшості випадків підземна складова місячних величин стоку розчинених речовин перевищує 50%. Така оцінка характерна для кінцевої стадії спаду водопілля, межені з невеликими за величиною опадами. У періоди водопілля і дощових паводків відзначене співвідношення знаходить зворотний вигляд, залишаючи пріоритет за поверхневою складовою. Але таких співвідношень по досліджених постах за розглянутий період значно менше.

Кореляційні зв'язки між витратами розчинених речовин у загальному і поверхневому стоці в більшості випадків характеризуються значеннями коефіцієнтів кореляції $r > 0,7$, а подібні зв'язки з витратами підземної складовий зовсім не виражені – $r < 0,4$.

Порівняльна оцінка середньорічних значень водного і хімічного стоку виконана по всіх постах за розрахунковий період як для загального стоку, так і для його генетичних складових.

Середньорічні витрати води ($\text{м}^3/\text{с}$) і витрати розчинених речовин ($\text{г}/\text{с}$) переведені у відповідні модулі стоку води ($\text{л}/\text{с}\cdot\text{км}^2$) і модулі стоку розчинених речовин з одиниці площі водозбору ($\text{т}/\text{р}\cdot\text{км}^2$). Модулі річного стоку води Південного Бугу від с. Сабарова ($4,03 \text{ л}/\text{с}\cdot\text{км}^2$) до с. Олександрівка ($2,05 \text{ л}/\text{с}\cdot\text{км}^2$) знижуються приблизно в два рази. Це стосується і його генетичних складових. Підвищений стік води характерний для верхньої частини басейну (с. Сабаров), де модуль річного стоку води трохи перевищує $4 \text{ л}/\text{с}\cdot\text{км}^2$. Середня і нижня частини басейну, поступово переходячи в більш суху зону, характеризується зниженням водності до $1,2 \text{ л}/\text{с}\cdot\text{км}^2$ (р. Інгул) та $0,6 \text{ л}/\text{с}\cdot\text{км}^2$ (р. Кодима). Модулі підземного стоку по басейну Південного Бугу змінюються від $2,1 \text{ л}/\text{с}\cdot\text{км}^2$ (с. Сабаров) до $0,16 \text{ л}/\text{с}\cdot\text{км}^2$ (с. Катеринка). Підвищений поверхневий стік води також характерний для верхньої частини басейну – близько $2 \text{ л}/\text{с}\cdot\text{км}^2$. У середній і нижній частинах відзначається його зниження до $0,69 \text{ л}/\text{с}\cdot\text{км}^2$ (с. Ново-Горожено) і до $0,47 \text{ л}/\text{с}\cdot\text{км}^2$ (с. Катеринка) [1].

Винесення розчинених речовин з водозбору Південного Бугу оцінювалося по створу с. Олександрівка. Його середня величина склала $1382\cdot 10^3 \text{ т}/\text{р}$, у багатоводний рік досягає $1945\cdot 10^3 \text{ т}/\text{р}$ та знижується в маловодний рік до $610\cdot 10^3 \text{ т}/\text{р}$. Винесення розчинених речовин у підземній складовій річкового стоку варіює за розрахунковий період у межах від $578\cdot 10^3 \text{ т}/\text{р}$ до $961\cdot 10^3 \text{ т}/\text{р}$, при середній величині $744\cdot 10^3 \text{ т}/\text{р}$. Аналогічно поверхнева складова річкового стоку виносить в екстремальні роки від $31,4\cdot 10^3 \text{ т}/\text{р}$ до $984\cdot 10^3 \text{ т}/\text{р}$, при середній багаторічній – $638\cdot 10^3 \text{ т}/\text{р}$.

Модуль загального стоку розчинених речовин, змінюється в басейні Південного Бугу від $56,3 \text{ т}/\text{р}\cdot\text{км}^2$ (с. Сабаров) до $12,4 \text{ т}/\text{р}\cdot\text{км}^2$ (с. Катеринка). Розподіл відзначених екстремумом збігається з характером зміни водності в басейні. На інших постах розглянута характеристика відносно стійка – від 25 до $30 \text{ т}/\text{р}\cdot\text{км}^2$. Аналогічно розподілені характеристики стоку розчинених речовин у поверхневому стоці – від 23,5 до $8,7 \text{ т}/\text{р}\cdot\text{км}^2$ та на інших постах – від 13,8 до $15,0 \text{ т}/\text{р}\cdot\text{км}^2$. У розподілі показників винесення розчинених речовин з підземним стоком також відзначаються близькі співвідношення. В с. Сабаров і с. Катеринка екстремальні значення становили – 32,8 та $3,7 \text{ т}/\text{р}\cdot\text{км}^2$. На інших постах модуль змінюється від $16,1 \text{ т}/\text{р}\cdot\text{км}^2$ (с. Олександрівка) до $11,1 \text{ т}/\text{р}\cdot\text{км}^2$ (Лоташевська ГЕС).

Показники стоку розчинених речовин характеризуються стійким зв'язком для загального стоку і його поверхневою складовою ($r > 0,7$). А з пі-

дземної складової зв'язки – знижується. Зв'язок однойменних складових модулю стоку води та розчинених речовин стійкий для загального річково-го стоку ($r = 0,7-0,8$).

Основні статистичні параметри рядів стоку води і розчинених речовин мають закономірність підвищення. Коефіцієнт варіації збільшується з верхів'я Південного Бугу ($C_v = 0,24$, с. Сабаров) до нижньої його частини ($C_v = 0,83$, Лоташевська ГЕС). Приблизно у зворотному відношенні відносно водності можна констатувати зміну величин коефіцієнта варіації загальної водності з верхів'я Південного Буга (0,24) до нижньої його частини (0,83). Приблизно такі ж за абсолютною величиною значення C_v одержані для загального стоку розчинених речовин (від 0,24 – с. Сабаров до 0,7 – с. Ново-Горожено). Істотні розбіжності відмічені тільки на посту Лоташевська ГЕС – для стоку води $C_v = 0,83$, а для стоку розчинених речовин – 0,38. На решті постів розходження між вказаними параметрами не перевищує 0,03 [1].

При розгляданні значень коефіцієнтів варіації стоку розчинених речовин в поверхневій складовій, відзначимо їхню певну тенденцію збіжності з C_v стоку води поверхневої складової. На посту в с. Сабаров спостерігається найбільш стійка підземна складова стоку розчинених речовин – $C_v = 0,23$.

Література

1. Гідроекологічні проблеми регіонів України (Південно-західний регіон: басейни річок Дністра, Дунаю, Південного Бугу, річок Криму та лимани Північно-Західного Причорномор'я): Звіт про НДР (заключний). Од. держав. еколог. ун-т – Одеса, 2008. – 250 с.

КАТАСТРОФІЧНА ПОВІНЬ І ТРАНСФОРМАЦІЇ БАСЕЙНОВОЇ МОРФОСИСТЕМИ АПШИНЕЦЬ (КАРПАТИ, 1999 р.)

Комлєв О.О.¹, Філоненко Ю.М.²

¹КНУ імені Тараса Шевченка,

²Ніжинський державний університет імені М.В. Гоголя

Басейнова морфосистема р. Апшинець в масиві Свідовець (Полонинські Карпати) досліджується нами з 1994 р. Катастрофічна повінь зимовесни 1999 р. викликала в ній помітні зміни і перебудови.

Річка Апшинець є 4 порядку в системі р. Дунай. Басейн її має площу приблизно 50 км². Загальна довжина гідрографічної мережі тут близько 85 км, а середня густина 1,7 км на 1 км². Вона представлена короткими струмками і річками, які утворюють водотоки 5-7 порядків. Найбільшими в мережі басейну є системи річок Ворожечек і Апшинечек, від злиття яких і утворюється власне р. Апшинець. В плані гідрографічна мережа басейну р.